

Protesty a separátní vota lze přiložiti ku protokolu jedině v tom případě, byl-li v sezení samém vysloven úmysl, přiložiti je, a udán-li zevrubně jich obsah a podají-li se do 8 dnů. Při visitacích kostelů dlužno protokoly předložití visitujícímu hodnostáři. Výtahy z protokolů podepsané předsedou a zapisovatelem a opatřené obecní pečeti mají platnost originálu. Ku písemnému osvědčení jednání právních pro obec církevní vyhledává se podpis předsedy a dvou jiných členů presbyteria a připojení pečeti obecní. Legitimaci (oprávněnost) těch, kdož listinu takovou vyhotovili, jakož i pravost jich podpisů potvrzuje dle potřeby senior.

IV. Obor působnosti.

V obor působnosti presbyteria přináležejí jmenovitě: podporování farního úřadu při pěstování křesťanského života v obci, k čemuž přispívá vedle vlastního vzoru i osobní vliv i plnění povinností starších; dále udržení církevního pořádku v kostelní budově mezi službami božími; péče o zařízení a zachování školy; křesťanská péče o chudé a nemocné, jmenovitě o vdovy a sirotky, dále o osoby bez dohledu a o osoby občansky trestané; vedení obecní knihy, zakládání a vedení seznamů voličských a konečná rozhodnutí námitek proti nim podaných a zavedení voleb; ustanovení a propuštění prozatímně zřízených učitelů, varhaníků, zpěváků a kostelníků; zachovávání vnějšího blaha obce; zřízení a zachování veškerého movitého i nemovitého vlastnictví obecního; péče o přesné splácení dávek (odměn), ku kterým se obec zavázala.

Presbyterium má v prvních měsících každého roku dáti obecnímu zastupitelstvu zprávu a sděliti zprávu tuto se seniorem. Důvodná přání a stížnosti co do zastávání služby nebo způsobu života duchovního některého mají starší církevní přednésti tomuto duchovnímu jakožto svému nejstaršímu v bratrské lásce a oznámiti je teprve tehdy vyšším církevním úřadům, když domluva jich minula se účinkem. Presbyterium oprávněno jest předložití odůvodněné návrhy týkající se evangelické církve jeho vyznání úřadu seniorátnímu k dalšímu řádnému projednání; presbyterium volí ze svého středu zástupce do shromáždění seniorů. Dopustí-li se presbyterium zanedbání svých povinností nebo jednání zákonům se příčího, má výbor seniorátní nepřistojnosti ty odstraniti. Výboru superintendenčnímu, pokud se týká, vrchní radě církevní přísluší dle potřeby a dle okolností (§ 69) právo i rozpustiti presbyterium (§§ 49—63).

V. Pro farní obce o jedné nebo několika filiálkách lze zřídit zvláštní farní presbyterium, které obstarává správu společných záležitostí obce farní; utvořeno jest delegací z jednotlivých presbyterií a má býti přiměřen počet delegovaných poměru členů ku hlasování oprávněných v obci mateřské ku členům v obcích filiálních. Poměrné číslo stanoví výbor seniorátní (§ 25 a 71).

Principal viz Pomocníci obchodní a Prokura.

Privilegia (výsady).

I. P o j e m.

Právo výjimečné (*ius singulare*) protivou k právu obecnému (*ius commune*) obsahuje jakési přednosti (výhody) korporací, jednotlivých tříd občanské společnosti nebo jednotlivých osob, pročež římské prameny právní označují *ius singulare privilegium* v širším slova smyslu. V užším smyslu vyrozumívá právo římské *privilegium* zvláštní práva pro určité právní subjekty nebo právní objekty. Ve smyslu nynějších právních norem rozumí

se privilegiemi ony akty a opatření státní moci, kterými udělují se jednotlivým osobám anebo jistému kruhu osob (zemím, městům, obcím, korporacím) oprávnění a práva, kteráž jeví se zvláštní výjimkou ze všeobecných předpisů zákonných. Středověké právo státní propůjčovalo velmi četná privilegia, jmenovitě byly to výhody udílené městům ku jich rozkvětu. Města obdržela četná privilegia co do samosprávy na poli zákonodárství, právosudí, četné výsady pro obchod a živnosti jakož i pro své příslušníky. Avšak neméně četnými privilegii obdařeny byly jednotlivé třídy občanské společnosti: šlechta, duchovenstvo a vojsko. Když pak později stav měšťanský a selský započal proti tísnicímu panství těchto privilegiovaných tříd, zvláště proti majitelům panství veliký boj o svou existenci a svá vrozená práva, byla moc zákonodárná přinucena tato zvláštní práva obmezovati nebo zcela zrušiti přihlédajíc k rozvoji státnímu a národohospodářskému.

II. Rozdělení privilegií

1. Privilegia onerosa (odiosa) a gratuita; ona spojena jsou se zvláštními břemeny, takže tato kategorie privilegií takto se označuje jen v nevlastním slova smyslu nesouc v sobě závazek ku vzájemnému plnění. Při privilegiích druhých jasně vystupuje povaha výhody, anať privilegia tato vykonávati se mohou bez jakékoli vzájemné povinnosti.

2. Privilegia smluvená a nesmluvená. Toto rozdělení rozhodným jest pro výklad aktu propůjčecího zvláště v tom směru, opírá-li se propůjčení privilegia o nějakou bližší úmluvu privilegované osoby s propůjčitelem privilegia, nebo o nějaké jiné právní tituly, zvláště o propůjčení zeměpána nebo moci zákonodárné.

3. Privilegia affirmativná a negativná; ona vykazují jisté výsady (přednosti) [právo odúmrti, patenty, monopoly], tato způsobují osvobození od jistých povinností (osvobození od daní, excepce z řádné příslušnosti soudní atd.).

4. Privilegia personalia a realia (causae); ona omezena jsou toliko na osobu oprávněného, kdežto tato spojena jsou s určitými poměry právními, zvláště s jistou kategorií pohledávek resp. s právem ku pohledávce samým, takže taková privilegia přenéstí lze na jiné s právem pohledávky (privilegium exigendi).

III. Objem a podstata privilegií

1. Privilegia vykonávají se způsobem tímž, jako jiná práva.

2. Důkaz právního vzniku nějakého privilegia nahraňuje se dolíčením výkonu jeho od dob nepamětných.

3. Privilegium jakožto skutečné, mocí státní založené právo tvoří protivu k jakémukoli jinému odvolatelnému oprávnění nebo koncesi.

4. Účinnost privilegia obmezena jest vždy na ony místní a časové meze, které buďto výslovně stanoveny byly při propůjčení, nebo kteréž vyplývají z podstaty privilegia. Objem oprávnění privilegia vždy nutno vykládati úzce, jelikož tvoří výjimku ze soustavy právní, a nesmí proto privilegia se rozšiřovati, nýbrž naopak omeziti na kruh práv s nimi spojených, k němuž se dle povahy své odnášejí.

5. Zvláštní práva spočívající na privilegiu zaniknouti mohou tímž způsobem jako jiná práva. Nelze prohlásiti samo o sobě za jakousi zvláštnost privilegií to, že mohou být odvolána zákonným aktem státním, ježto zákonodárství může i jiná nabytá práva s tímž účinkem zrušiti; jako ku př.

v případě vyvlastnění. Jako zpravidla pokládá se za nepřípustné každé vsáhání do práv soukromých státní mocí ať už k tomu dohánějí převážné důvody obecného dobra, platí totéž i o privilegiích; zrušení privilegia zavazuje tedy stát ku odškodnění, ovšem však jen potud, pokud vzchází škoda odhadnutelná a majetkoprávní. Uděleno-li však privilegium do odvolání (*ad beneplacitum*), vyloučeno jest jakékoli odškodnění. Podobně má se věc, pozbývá-li se dle dotyčných zákonů zemských privilegia zneužitím.

IV. Dřevní privilegované postavení jednotlivých činitelů ve státě náleží nyní již historii; byla to:

1. města. Městská privilegia vymizela z převážné části z platných práv majíce nyní toliko význam historický. Nicméně sluší se přece zmíniti o těchto privilegiích, která kdysi zaujímal ve státním celku vynikající postavení a která mají dalekosáhlý význam na rozvoj práva, ba dokonce jeví se být prameny právními v eminentním slova smyslu. Kdežto během století zatlačena byla s vítězstvím feudální a patrimoniální myšlenky svobodná ústava obecní právem lenním a panským, vyšinula se zvláště ve středověku ve městech intensivnější svoboda obecní, neboť města byla sídlem průmyslu, obchodu a živých styků, činnosti výrobní v umění a vědách. Města byla článkem v organizaci státní, zřídly bohatství národního přispívající vynikající měrou k zachování a obhájení své země; proto obdařovali zeměpánové města četnými privilegii. Především bylo to Německo, kdež kvetla města již v 10. stol. obohacována jsouce zvláštními právy co do správy a právosudí; tak povstala četná práva městská, která ujala se pak v rak. zemích dědičných, zvláště v Čechách, ve Slezsku, v Horních a Dolních Rakousích. Přehmaty měst s jedné strany a neutuchající snaha zeměpánů po utvrzení moci a po utlačení práv zvláštních vedly k tomu, že stará privilegia měst byla odstraněna a že všechny funkce veřejné, zvláště právosudí soustředěny byly v nedílné vrchnostenské moci státní. V moci měst spatřovalo se nebezpečí pro úplnost a životní sílu myšlenky státní. Kdežto klestěna byla cesta osobnímu a věcnému osvobození lidu v zemi — zvláště stavu selského, vyrvána byla městům jich vlastní pravomoc, volba jich úřadů, samospráva jich jmění; jmění městské prohlášeno za statek státní, na místo staré rady městské, ochránitelky městské autonomie, nastoupily magistráty státem jmenované; celá snaha nesla se k tomu, aby zahlazen byl každý zbytek municipálního zvláštního života.

Tak byla i v rak. zemích dědičných v letech 1783—1786 vydána četná nařízení »o regulování magistrátů«; nicméně podržela stará privilegia měst jistý vliv, ježto ústavy obecní stále přihlédaly ku starému původu. Města snažila se uhájiti poslední zbytky privilegií svých, a tak se stalo, že jednotlivé větší obce, jako Praha a Vídeň přiváděla i v novější době ku platnosti někdejší své právo ku přisvojení si odúmrtí zvláště se opírajíce o min. výnos ze dne 6. června 1853 č. 9451, na jehož základě ráčilo Jeho Veličenství schváliti, »že sice nemá místo potvrzení stávajících privilegií měst u příležitosti změny trůnu, že však až do dalšího opatření potrvati mohou všechna ona privilegia, která propůjčena byla Jejich Veličenstvy císařem Františkem I. a Ferdinandem I. nebo Jeho Veličenstvem potvrzena a od té doby neodvolána nebo nezměněna, pokud nepřičí se určitým zákonům a zařízením; konečně s tou výhradou, že v každém jednotlivém případě příslušným ministeriem rozhodnouti sluší, může-li privilegium na dále trvati čili nic, jestliže proti takovým privilegiím na přístě

vzneseny budou námitky soukromníky nebo úřady.« Dle tohoto jasného doslovu tohoto ministeriálního výnosu ponecháno jest více méně volnému uvážení dotyčného ministeria, má-li se v tom či onom případě uznati na trvání privilegia k platnosti přiváděného čili nic. Tak bylo ku př. vždycky odepřeno opět a opět ku platnosti přiváděné privilegium ohledně práva odúmrti k pozůstalosti bezděcké.

Jako poslední zbytek někdejších privilegií městských jeví se — ač smí-li se takto označovati — vlastní obecní statuty větších rakouských měst spojené se samosprávnými magistráty, kteréž povolány jsou ku správě agendy politické, kteráž jinak náleží v obor působnosti okresních hejmanství. Ovšem pochybno jest, lze-li tuto zvláštní výsadu, která spojena jest pro tato větší města jen se značnými finančními břemeny, dnes ještě pokládati za jakýsi zbytek oněch dávných privilegií (viz čl. Magistráty a Odúmrtí).

2. Privilegia šlechty: Okruh moci šlechtické byl až do roku 1848 velmi značný; šlechta měla státoprávní, církevní a soukromoprávní privilegia značného rozsahu tvořící první a nejvyšší stav v zemi a jsouc dle dřevních ústav stavovských nejznamenitějším činitelem na poli zákonodárství a správy zemské. S klerem tvořila šlechta stavy zemské, v nichž měl stav městský a selský zastoupení jen praskrovné. Šlechta požívala privilegia zvláštního soudu, svobody berní, celní a vojenské, výsady ku jistým úřadům a práva dodati každé listině přitisknutím šlechtické pečeti účinnosti veřejné listiny. Šlechtě příslušela pravomoc patrimoniální, osvobození od církevních ohlášek, úpiná autonomie, zvláště právo stanoviti normy pro posloupnost dědickou, pro majetkové poměry mezi manžely, dále normy závazné netoliko pro vlastní potomky a dědice, nýbrž i pro osoby třetí, kteréžto normy uchylávaly se od obyčejných zákonů. Posléze přináleželo šlechtě výlučné právo na jméno rodové a rodový znak, právo na zvláštní zevní čestné odznaky, nárok na nejvyšší dvorské úřady atd. Právní poměry šlechty a její privilegované postavení doznalo znenáhla mnohých obměn. Epochální boje stavu měšťanského a selského, osvobození sedláků, vyvazení půdy a pozemků, povlovné zatlačení šlechty a rovnost její s ostatními třídami občanské společnosti, zavedení konstitučních ústavních poměrů: učinilo konec výsadnému postavení šlechty a jeho rozmanitým privilegiím. I zvláštní privilegia říšské bezprostřední šlechty redukována byla povlovně na minimum jisté v jednotlivých státech, zvláště v Rakousku. Německé spolkové akty ze dne 8. června 1815 vzpomněly ve čl. 14 dřevních říšských stavů. Pro říšské stavy někdejší v červnu 1806 a od té doby nepřímo říši podřízené a pro příslušníky říše měl býti zaveden ve všech spolkových státech rovnotvárný trvalý stav právní, a knížata spolková usnesla se pak na tom, »že tyto knížecí a hraběcí rodiny nadále mají býti nicméně počítány ku vysoké šlechtě v Německu a že má jim zůstatí právo stejnorodosti a v pojmu doposud s tím spojeném; dále mají náčelníci těchto rodin zaujímati hodnost prvních stavovských pánů ve státu svém, oni a jich rodiny tvoří nejprivilegovanější třídu ve státě tom, zvláště co do berní; mají jim býti vůbec zajištěna ohledně jich osob, rodin a držav všechna ona práva a přednosti, které vyplývají z jich vlastnictví a jeho nerušeného užívání a které nepatří moci státní a vyšším právům vladařským.« K těmto právům náleží zvláště neobmezená svoboda zdržovati se v každém státu patřícím ku spolku nebo s ním v pokoj

žijícím; zachovávání smluv rodinných a zajištění právo činiti závazná opatření o statcích a rodinných poměrech, kteráž však předložiti se musí vladaři ku schválení a o nichž třeba podati zprávu nejvyšším úřadům zemským; privilegované forum a osvobození od veškeré povinnosti vojenské pro ně a jich rodiny; vykonávání občanského a trestního pravosudí. Ve čl. 63 vídeňských konečných aktů z r. 1820 bylo stanoveno, že shromáždění spolkovému připadá povinnost dbáti o přesné a dokonalé splnění dotyčných ustanovení aktů spolkových z r. 1815.

Co pak se týče privilegií šlechty bezprostředně říši podrobené, pozbylo privilegium volného stěhování jakožto všeobecné státoobčanské právo svého významu. Co do zachování smluv rodinných určuje dv. dek. ze dne 19. září 1836 č. 156 sb. zák. s., že mají plnou platnost rodinné smlouvy rodin v Rakousku bydlících, dříve říši bezprostředně podřízených jednajících o jich statcích a poměrech rodinných, ať byly zřízeny před uzavřením spolkových aktů nebo později, jen tehdy, dostalo-li se jim zeměpanského schválení. Dále byla vydána výnosem minist. ze dne 30. července 1859 č. 145 ř. z. ustanovení o císařském stvrzení domácích zákonů knížat Thurn-Taxisů a zákon ze dne 30. dubna 1873 č. 95 ř. z. má ustanovení o pozůstalosti každého náčelníka vévodské rodiny nassavské. Podle zákona ze dne 13. června 1868 č. 61 ř. z. může býti uděleno povolení ku zřízení fideikomisu jen říšským zákonem. Osvobození od povinnosti vojenské přiznané v Rakousku spoluúřdům rodin někdejší říše německé bylo zrušeno již rekrutním patentem ze dne 5. prosince 1848 č. 6 ř. z., a zrušení toto bylo uznáno čl. 2 stát. zákl. zákona ze dne 21. prosince 1867 č. 142 ve shodě s ústavou a státními základními zákony (nález říš. soudu ze dne 1. května 1874 č. 64, Hye č. 55). Podle cit. stát. zákl. zákona platí pro všechny příslušníky království a zemí na říšské radě zastoupených všeobecné rakouské právo státoobčanské. Před zákonem jsou si všichni občané státní rovni. Veřejné úřady jsou všem občanům státním stejně přístupny. Zaniklo tedy dle těchto jasných ustanovení privilegované postavení šlechty, jakož i všechna privilegia prýstící ze svazku poddanského a z prikázanosti. Také každý závazek nebo plnění váznoucí na usedlostech z titulu děleného vlastnictví jest odlučitelným, a nesmí býti pro příště žádná usedlost obtížena podobnou neodlučitelnou dávkou.

3. Privilegovaná stavovská práva kleru. Aby povznesena byla důstojnost a stav duchovního, propůjčuje jemu kanonické právo jisté výhody, které se označují jakožto privilegia cleri. Tato privilegia jsou právními následky stavu nezávislá na nějakém úřadu. Jako práv stavovských nemůže se rovněž privilegií kleru jednotlivec ani vzdáti ani jich býti zbaven, leč by jich pozbyl dle zákonných ustanovení. Právo kanonické vykazuje tato privilegia:

a) privilegium canonis, podle něhož skutkové ublížení klerikovi nebo mnichovi má v zápětí exkomunikaci; toto privilegium má podnes svou platnost, jelikož tu jde o následky čistě církevní;

b) privilegium fori pozůstává ve výlučné příslušnosti duchovních před církevního soudce ve všech civilních a trestních věcech. Toto privilegium bylo v Rakousku až do dob císaře Josefa II. V konkordátu (čl. 13 a 14) byl klerus v občanských i trestních věcech podroben světské pravomoci. Dle § 29 zákona ze dne 7. května 1874 č. 50 ř. z. o vnějších právních poměrech katolické církve má soud zpravitel představeného po-

volaného ku vykonávání disciplíny nad duchovním o tom, že vzat byl duchovní onen do vyšetřování pro zločin, přečin nebo přestupek, jakož i bez průtahů sděliti s ním vynesení rozsudek s důvody rozhodovacími. Při zatčení katolických duchovních šetřiti jest oněch ohledů, kterých vyžaduje vážnost jich stavu příslušející. Zrušeno bylo ustanovení konkordátu, dle něhož duchovní mají i trest žaláře vždy odpykati si na místě odděleném od laiků a byli-li odsouzeni pro přečin nebo přestupek, že mají býti zavřeni do kláštera nebo do jiného duchovního domu.

c) *Privilegium immunitatis*, podle něhož mají býti duchovní osvobozeni od všech osobních břemen (ruční, přípřežní služby, vojenské povinnosti, berní povinnosti, ubytování, poručenství a j.). Toto privilegium nemá v platném právu rakouském až na malé výjimky více průchodu.

α) Duchovní jsou podrobeni povinnosti berní a poplatkové; toliko mešní stipendia nelze podříditi dani z příjmů. Dále osvobozeny jsou od ekvivalentu poplatkového věci movité k službám božím určené, jakož i majitelé oněch beneficií, jichž příjmy nepřesahují ročních 500 r. m.

β) Co do ubytovacího břemene nesmí býti užito k ubytování vojska místností správců duchovních, které nezbytny jsou pro úřední a duchovní funkce (§ 10 zák. ze dne 11. června 1879 č. 93 ř. z.).

δ) Povinnost branná. Kandidáti stavu duchovního zařadí se ku své žádosti do náhradní zálohy; sprostěni jsou za účelem pokračování ve studiích bohosloveckých za míru i války od služby praesenční, výcviku vojenského, od periodických cvičení a od kontrolních shromáždění. Jakmile obdrží svěcení kněžské, pokud se týká, jakmile ustanoveni jsou ve službě duchovní, přeloženi jsou ze stavu náhradní zálohy do evidence (§ 31 zák. branného). Katoličtí kněží mají svou povinnost domobraneckou plniti jakožto polní kaplani.

ε) Další výhody zákonné:

αα) osvobození od úřadu porotčího (§ 3 zák. ze dne 23. května 1873 č. 121 ř. z.);

ββ) tajemství zpovědní: Duchovní nemá býti vyslýchán jako svědek o tom, co mu bylo ve zpovědi nebo pod pečeti duchovní mlčenlivosti svěřeno (tr. ř. ze dne 23. května 1873, § 151 a § 320 nov. civ. ř. s. ze dne 1. srpna 1895).

γγ) právo odmítnouti volbu do zastupitelstva obecního;

δδ) duchovní nemohou býti přidržáni ku převzetí poručenství (§§ 195 a 181 o. o. z.).

d) *Privilegium neboli beneficium competentiae*, kteréž dopouští odsouzení nebo exekuci klerika jen potud, pokud mu potřebná výživa zbývá. V té příčině platí dle rak. práva zákon ze dne 21. dubna 1882 č. 123 ř. z., podle něhož příjmy duchovních správců a duchovních obročníků podléhají soudní exekuci jen do jedné třetiny a to pokud tato třetina 800 zl. přesahuje, a z výslužného rovněž třetina a to pokud neobnáší přes 500 zl.

4. Výhody vojínů:

a) O privilegovaných posledních pořizováních vojenských viz tento čl.

b) *Beneficium competentiae*. Zde platí totéž, co bylo uvedeno v odst. 2 ad d). Příbytečné osob vojenských může býti zajmuto jen ohledně nájemného. Zmenšeny býti nesmí ani příjmy mužstva ani příjmy spojené

s medailí udatností a to ani v řízení soudním ani správním (zák. ze dne 21. dubna 1882 č. 123 ř. z. a nař. min. sprav. ze dne 20. března 1886 č. 4540). Podle § 251 č. 5 exekučního řádu ze dne 27. května 1896 č. 29 ř. z. vyňaty jsou z exekuce předměty určené k opatrování služby nebo povolání. Vojenské osoby v činné službě nemohou býti přidržány, aby proti své vůli přijaly poručenství nebo opatrovnictví, pokud se týká, aby dále obstarávaly již dříve přejaté úřady tyto (§§ 195, 281, 257 o. o. z.).

5. Privilegia a výsady v rozličných oborech zákonných:

a) Ob. obč. zákoník určuje v § 13, že posuzovati dlužno jako jiná práva privilegia a osvobození propůjčená jednotlivým osobám anebo i korporacím, pokud politická nařízení nevykazují o tom zvláštního ustanovení. Oprávnění vyplývající z nějakého privilegia jsou právy v eminentním slova smyslu, pročez i norma § 13 úplně shoduje se se všeobecnými zásadami o obsahu a rozsahu práv; mají tedy pro privilegia průchod tatáž ustanovení, která platí o výkonu, ochraně a zachování práv soukromých, jakož i o nabytí a zániku privilegií. Leč občanský zákoník připouští — odchýlkou od předpisu § 13 — vymození speciálních výhod, kteréž jsou podobné povahy jako privilegia; tak ku př. zřízení fideikomisů, výhoda od zeměpána ve smyslu § 162, dle níž legitimované dítky k žádosti rodičů účastnými se stávají stejně jako dítky manželské předností stavovských a práva ku dědičnému jmění a j. v.

b) Živnostenský řád stanoví ve VIII. čl. patentu vyhlášovacího, že na dále v platnosti zůstávají všechny doposud v některých zemích stávající předpisy o právech propínačních a mlýnských a dále o výhodách regálních.

c) Horní zákon stanoví ve čl. III. vyhláš. patentu, že nedotknuta jsou všechna práva nabytá dle dřívějších zákonů horních co do provozování hornictví. Přejícní ustanovení připojená k zákonu hornímu stanoví, jak sluší uvéstí v soulad oprávnění horní nabytá dle starších zákonů s nařízenímí nového zákona horního, a jak sluší na přístě předsejítí při užití nového zákona na ona již stávající práva. Mezi staršími privilegovanými právy horními jsou v zákonu horním práva z dřívějších propůjčování dědičných štol. § 286 hor. z. stanoví: »Majitelé dědičných štol, kteréž byly uděleny dle starších zákonů horních, zůstávají v jich držení dle těchto zákonů, nebo smlouvami nabytá práva oproti majitelům každé míry dolové, která již stává nebo přístě propůjčena bude v revíru štoly dědičné.«

d) Honební zákon ze dne 7. března 1849 č. 154 ř. z. stanoví, že zrušeny jsou roboty honební a jiné dávky pro účely honební bez náhrady, že však právo honební v platnosti zůstává v uzavřených ohradách v tom způsobu, jak doposud příslušelo, ať pozemky v uzavřeném okrese honebním náleží vlastníku nebo třetím osobám. Honební zákon v Čechách stanoví v § 50, že rezervátní právo honební koruny zachováno jest v okolí Prahy.

e) I v právu vodním byly druhdy vody jednotlivým soukromníkům přikázány od zeměpána neb od orgánů státní moci na základě starších privilegií a listů propůjčecích. Peyrer (viz jeho »Wasserrecht« str. 130) podotýká k tomu toto: »Pochodí-li tato privilegia od orgánů státní moci oprávněných sice k propůjčování jednotlivých požívacích práv k vodám, jimž však zároveň nepřísluší právo vlastnické, nemohlo se práva vlastnického propůjčením nabytí ani jemu odpírati.« Avšak i v oněch případech,

kde staršími listy propůjčecími zeměpánů byly vody propůjčovány nebo označovány jako přísůšenství určitých statků, přimlouvá se domněnka za to, že jen určitá práva, ve starších dobách zvláště právo vodní pravomoci, právo vybíratí cla, požívací práva vodní, ku př. mlýnská práva, rybníční práva atd., právo k rybaření nebo jinaká práva požívací chtěla se propůjčiti, nikoli však vlastnictví vod, zvláště ve starší době při vládě principů regálních pravidlem bylo propůjčování určitých práv užitkových nebo propůjčování práva k tomu, aby se zase jinému ona užitková práva propůjčiti mohla (viz čl. Patenty).

Probošt (z lat. praepositus = představený) jest přednosta a první hodnostář kapitoly nebo též kollegiálního ústavu (viz čl. »Kapitoly«). Leč dnes jest dosti kapitol, při kterých právě tato hodnost pomínula, kdežto opět zhusta obyčejná, avšak dobře dotovaná obročí nesloučená s nijakou kapitolou vyznamenána jsou názvem »proboštství«. I ve klášteřích shledáváme hodnost tuto nezřídka místo jinak obvyklého úřadu převora jakožto druhého představeného po opatu. Jinak jest název tento ještě i v církvi protestantské skorem totožný s názvem děkana obvyklým v církvi katolické. Obyčejně vyskytuje se tento název od pradávna ve složené formě »církevní probošt« nebo »řádový probošt« na označení členů církevních obcí ze stavu laiků povolanych, kteříž účastní se správy jmění církevního a nazývají se jinak též »církevními opatrovateli«, »církevními komorníky« neboli »církevními otci«. Osoby ty — pokud vůbec to obvyklo jest — navrhuje duchovní církevní představený počtem 2 nebo nejvýše 3 rozšafných, spolehlivých a pokud možno zámožných občanů přihlédaje k odůvodněnému přání církevní obce; dosazuje pak je — obyčejně na dobu 3 let — a přísahu jich přijímá děkan a to dle předpisů rak. shromáždění biskupů z r. 1856, kteréž však provedeny byly toliko v jednotlivých zemích korunních. I zák. ze dne 7. května 1874 bere zřetel k těmto funkcionářům v §§ 41 a 42; avšak provedení zásad zde vytčených nebylo vyhrazeno dosud zvláštnímu zákonu.

Procento chudých.

Nejdůležitějším úkolem obce jest zákonem jí uložená povinnost chudinského zaopatření osob, kterým přísluší v dotyčné obci právo domovské (§§ 1 a 3 zák. ze dne 3. prosince 1863 č. 105 ř. z., § 28, bod 8, 38 a 57 čes. obec. zřiz., jakož i § 34 chud. zák. ze dne 3. prosince 1868 č. 159 z. z.). Jelikož opatření chudých vyžaduje značnějších nákladů, bylo již v předešlém století použito rozmanitých prostředků k úhradě těchto nákladů; většinou určeno jest v obcích k tomuto účelu zvláštní jmění t. j. fond chudinský, kterýž podléhá samostatné správě obcí (§ 33 cit. chud. zák. a §§ 75 a 76 obec. zřiz.). Aby se dotyčným fondům chudinským dostávalo stálých zdrojů příjmů, stanovena byla dílem říšskými, dílem zemskými zákony t. zv. procenta chudých.

I. Pojem.

Procentem chudých rozumí se:

1. ona dávka, která se vybírá u příležitosti dobrovolné dražby ve prospěch chudinských ústavů;

2. dále označuje se slovem »procento chudých« též ona dávka, kterou dlužno v některých městech zapraviti do místního fondu chudinského při projednávání pozůstalostí.